

PROJEKT – entKOMMEN /PL ucieczka/PRZEŻYCIE Trójkąt Trzech Państw pomiędzy Uchodźstwem , Wydaleniem i Przybyciem

Temat: Uchodźstwo i wydalenie będzie w tym projekcie pokazana z różnych perspektyw i przez różne epoki historii – 1622 – 1945 - 2015

Przeplatać się będzie przeszłość z teraźniejszością. Mieszkańcy Zittau staną się badaczami, artystami i aktorami i otrzymają zróżnicowany, krytyczny pogląd na temat. Będzie pokazane wyraźnie, że uchodźcy w każdym okresie czasowych mogą być dla społeczności ogromnym wyzwaniem , ale przyczynili się i nadal wnoszą wkład do jego wzbogacenia.

Wprowadzenie

Temat Uchodźstwo i Wydalenie ma dla Zittau szczególne znaczenie. Dzisiaj to miasto leży w Trójkącie Trzech Państw : Polski – Czech – Niemiec, w przeszłości była tu tylko niemiecko-czeska granica. Od roku 1945 te miejscowości leżące po wschodniej części rzeki Nysy , które należały do miasta zwane w tamtym okresie „Zittauer Zipfel / Żytawski zakątek „ są polskie.

Z tego wąskiego ograniczonego obszaru już w czerwcu 1945 roku deportowano/wydalono ok 24. tys mieszkańców – o wiele wcześniej jak z innych byłych niemieckich obszarów. Poszli do najbliższych miejscowości leżących po zachodniej stronie Nysy i większość z nich pozostała tam, mając nadzieję , że powrócą.

Ci nowoprzybyli ludzie pochodzili z najbliższego sąsiedztwa i nie byli „obcymi” z odległych obszarów. Jednak nie byli mile widziani, jak świadczą udokumentowane traumatyczne przeżycia .

Po stronie niemieckiej prawie nie zauważano, że Polacy osiedleni po wschodniej stronie Nysy zostali wykorzeni i przepędzeni z terenów , które stały się sowieckie.

W rok 1622 przybyli tutaj ewangelicy czescy uciekinierzy religijni i w większości zostali przyjęci w tym regionie . W tamtym okresie w Czechach przeprowadzono kontrreformację.

Uchodźcy – w żadnym wypadku traktowani bez podejrzeń – często ich ojczystym językiem był czeski , nie byli wiary protestanckiej należeli do tzw. Braterskiej wspólnoty – zintegrowali się i stworzyli podstawę do ożywienia kulturalnego w mieście Zittau i okolicy w XVIII wieku.

Uchodźcy przynieśli ze sobą nową praktyczną wiedzę. Nierzadko stawali się znanymi rzemieślnikami i naukowcami. Kształtowali życie duchowe, które stworzyło klimat wczesnego oświecenia około 1700 r. w Zittau.

Po 1991 do Zittau przybyli znowu uchodźcy – tym razem uchodźcy wojenni z wojny domowej na Bałkanach. Od roku 2015 przybywają szczególnie z Syrii, Iraku, Afganistanu, Erytrei (państwo w północno-wschodniej Afryce) i Czeczenii.

Jest znane, że ostatnia fala uchodźców przybywająca do Niemiec Wschodnich , a szczególnie do Saksonii była bardzo kontrowersyjnie omawiana , a czasami gwałtowne reakcje doprowadziły do masowego oddawania głosów w wyborach powszechnych w 2017 r. dla partii AfD (Alternatywa dla Niemiec) znanej z jej krytycznego nastawienia do problematyki uchodźców

Nie tylko na terenach wiejskich, ale też w aglomeracjach miejskich – też w Zittau – prawie co trzeci wyborca oddał głos na AfD.

Dyskusja o fali uchodźców i integracji jest często bardzo emocjonalnie i nie obiektywnie prowadzona. Szczególnie brakuje w tych dyskusjach historycznego podłoża, bo ogólnie rzecz biorąc dzisiejsza sytuacja nie jest w żadnym wypadku wyjątkowa . W projekcie należy przedstawić doświadczenia uchodźców z różnych stuleci – mają stać się przedmiotem

muzealnym, teatralnym i socjokulturowym międzynarodowych projeków i umożliwić szeroką dyskusję.

Integrowanie różnych grup społeczeństwa - uczniowie, seniorzy, aktorzy i osoby zainteresowane historią – powinien umożliwić nowy dostęp do tematu : Uchodźstwo, Wydalenie , Azyl i rozszerzyć perspektywy na ten temat.

Podstawy

W ostatnich latach Muzea Miejskie w Zittau koordynowały finansowany przez rząd federalny projekt badawczy na temat : Uchodźstwo i wydalenie po 1945 w Żytawskim Zakątku . Po raz pierwszy ta historia została dokładnie zbadana. Przeprowadzono wiele rozmów z świadkami tamtych wydarzeń i oceniono dokumenty. Ważne było, że te badania nie ograniczyły się tylko do niemieckiej strony, ale też pytano jaki był dalszy ich rozwój po polskiej stronie.

Kto osiadł na wyludnionych terenach po drugiej stronie Nisy?

Jaki los spotkał tych ludzi?

Tych pytań wcześniej prawie nie zadawano i pomimo bezpośredniego sąsiedztwa, ludzie po obu stronach Nisy niewiele wiedzą o tamtych zdarzeniach. Dokładne badania o fali uchodźców z roku 1622 i ich skutków zostały przeprowadzone w ostatnich latach. Ważną rolę odegrały tutaj Muzea Miejskie w Zittau w projektach o niemiecko-czeskich sąsiedztwie. Przy opracowaniu obecnych zdarzeń powinny być zaangażowane osoby, których to bezpośrednio dotyczy. Nawiązano kontakty z organizacjami zajmującymi się aktywnie problematyką pracy z uchodźcami i mają z nimi bezpośredni kontakt (Hillersche Villa i Freiraum)

Obok siebie albo ze sobą?

Aby zbliżyć ludzi, aby naprawdę przekroczyć granice – trzeba koniecznie rozmawiać o tych tematach, wspólnie rozmawiać. Impulsami do tego powinny być wystawy, teatr i imprezy kulturalne . Powinny być powołane dwie grupy docelowe, które aktywnie zaangażują się : z jednej strony, pokolenia, które osobiście nie zostały dotknięte, szczególnie uczniowie , a z drugiej strony ludzie z osobistym doświadczeniem jako uchodźca.

Do tego dojdą osoby , które również miały doświadczenie z ucieczki, ci którzy niedawno przybyli do Trójkąta Trzech Państw ze swoją długą „historią uchodźstwa”. Powinni dowiedzieć się o tej historii, powinni zobaczyć jak kiedyś ludzie w XVII albo w XX wieku z tym sobie poradzili i co z tego zrobili.

Uchodźstwo innych

Kto był i jest dotknięty uchodźstwem? Kto nie ? to w pierwszym momencie jasne pytanie podzielone jest na wiele aspektów, które w danej sytuacji nie zawsze są całkowicie przejrzyste. Np. w 1945 większość ludności niemieckiej została wydalona z Żytawskiego zakątka . Opuszczone wioskie zostały zasiedlone przez Polaków, którzy też byli wydalen, często tzw. Polacy z Syberii”, deportowani przez Stalina na Syberię. Jak opowiadają świadkowie z tamtego okresu, zazwyczaj nic nie wiedzieli o losie byłej ludności z terenów na które przybyli i tak szybko się nie dowiedzieli. Jak również miejscowa niemiecka ludność nie wiedziała co się dzieje. Tutaj prowadzono zamierzoną dezinformację albo brak informacji i to przez wiele dziesięcioleci. I jaki miało to wpływ na ludność ? Wśród niemieckiej społeczności jeszcze do dzisiaj los Polaków jest mało znany.

Bez rozmowy trudno stworzyć dobrosąsiedzkie stosunki, jak dzisiaj powinno być wśród pomiędzy sąsiadującymi krajami w UE. Do realizacji tego transgranicznego projektu nawiązano partnerską współpracę z dwoma polskimi Stowarzyszeniami.

Moduły projektu

I. Wystawy 2020 Zittau

Wystawa przedstawia historyczną bazę faktów i prezentuje na ich podstawie rozwoje wywołujące fale uchodźców, jakie drogi wybrano i czego nauczono się na przyszłość. Tutaj będzie wciąż szukany stosunek do teraźniejszości.

Wystawa będzie tworzona przez zaangażowane osoby - uczniowie, uchodźcy i zawierać będzie silny artystyczny element. Miejszem wystawy jest Heffterbau/Budowla Hefftera, część byłego Klasztoru Franciszkanów, obecnie Muzeum. Ten budynek otrzymali czescy uchodźcy religijni w XVII w. Powstał ich kościół, tutaj odbywały się msze św. w ich ojczystym języku – do XIX w. gdzie nie było już potrzeby, bo następne pokolenie mówiło już po niemiecku – przykład asymilacji i integracji. Na wystawie pokazane będą przedmioty –pamiątki wspomnień wydalonych z Żytawskiego Zaułka – zebrane w ostatnich latach.

Będą powiązane z obiektami uchodźców religijnych, które przywieźli do Zittau w XVII w. jak też z tymi, które przywieziono tutaj w ostatnich dwóch latach.

2020 – Wioska Dittelsdorf

Wystawa w Muzeum wiejskim ma skierować naszą uwagę na życie po roku 1945 – pokazuje problemy związane z przyjęciem tak dużej ilości uchodźców i pytanie w jaki sposób miało to wpływ na miejscową ludność. Tutaj będzie pokazany „Mikrokosmos” – wioski, najmniejszej jednostki w gminie w stosunku do sąsiedniego miasta Zittau. Co było inaczej?

Kto skorzystał na tym? Kto musiał się dopasować i jak? Do przygotowania wystawy potrzebne będą rozmowy z świadkami historii z tego okresu – przejmą je aktywni członkowie wiejskiego Stowarzyszenia / czyli obecni mieszkańcy tej wioski.

(Koncepcja i przeprowadzenie: Pan Wieland Menzel –Stowarzyszenie Muzeum Dittelsdorf)

II. Teatr

Sztuka teatralna – Teatr im. Gerharda Hauptmanna w Zittau

Na podstawie historycznych zdarzeń będzie przygotowana inscenizacja sztuki teatralnej (Okres 2019/20). Pomysły do scenariusza będą pochodzić z sugestii i aktywnych warsztatów.

(Koncepcja i przeprowadzenie: Pani Dorotty Szalma - Teatr im Gerharda Hauptmanna)

Konwój uchodźców.

Z okazji obchodów 650-lecia wsi Dittelsdorf planuje się przeprowadzenie pochodu - przedstawiającego na zdjęciach i inscenizacjach historię tej miejscowości. Stowarzyszenie Muzeum Dittersbach we współpracy z Teatrem Zittau – podejmie się przygotowaniem inscenizacji Konwoju uchodźców – Temat : Uchodźstwo i Wypędzenie – przedstawienie , imponujący obraz pochodu który powinien pobudzać do refleksji.

(Koncepcja i przeprowadzenie: Pan Wieland Menzel –Stowarzyszenie Muzeum Dittelsdorf)

III. Kultura Socjalna

Centrum Socjalno Kulturalne Hillersche Villa (www.hillerschevilla.de) od początków lat 90-tych XX w. angażuje się w kulturalne i socjalne projekty – dla różnorodnego i kosmopolitycznego życia w Trójkącie Trzech Państw /Polska/Czechy/Niemcy. Centrum powstało z inicjatywy społeczeństwa obywatelskiego, które zajęło się przyjmowaniem uchodźców z obszarów dotkniętych wojną domową w byłej Jugosławii. W tamtym okresie przybywali legalnie przez tzw. „zieloną granicę” przez Polskę i Czechy do Niemiec.

Wschodnioniemieckie społeczeństwo jak też państwowe i komunalne struktury znajdowały się w okresie przemian politycznych – fala uchodźców trafiła ich intelektualnie i organizacyjne kompletnie nie przygotowanych , co doprowadziło do wielkich napięć. Przy rozwiązywaniu tych konfliktów powstało „Multikulturalne Centrum „ , które z czasem rozwinęło się w Centrum Socjalno Kulturalne w Trójkącie Trzech Państw.

Obok organizacji koncertów, festiwali i prowadzenia kina jego działalność koncentruje się na historyczno-politycznym szkoleniu, organizacji międzypokoleniowych ofert kreatywnych, trójstronne spotkania młodzieży, oraz rozwój nowych międzykulturowych form uczenia się, wspólne projekty z czeskimi i polskimi partnerami na temat historii regionu, teatralno-pedagogiczne propozycje i projekty, praca integracyjna, szczególnie dla kobiet i rodzin uchodźców, a także jest jedynym w Saksonii Centrum pomocy dla ofiar Handlu Ludźmi i Przymusowych Małżeństw.

Elementy projektu do zaplanowanej wystawy w Hillerschen Villa są podzielone na dwie części: znajdują się w przeszczeni publicznej jak też na wystawie. Celem jest konkretne poruszenie tematów - formaty społeczno-kulturowe ze szczególnym uwzględnieniem podejścia do sztuki, edukacja polityczna i elementy uczestnictwa.

Celem jest pobudzenie szerokiej grupy społeczeństwa nie tylko zainteresowanych grup docelowych – np. od odwiedzających muzea albo zainteresowanych historią. Obok muzealnych prezentacji umożliwi inne formy poznawania . Taka formy wystawy daje rzadką możliwość poznania dogłębnej wymiany wiedzy.

Element projektu w przestrzeni publicznej:

Działania w przestrzeni publicznej są sztuką mającą na celu włączenie społeczeństwa do ich uczestnictwa: zdecentralizowane występy w mieście Zittau – zamiast klasycznych ofert „zachęcających do uczestnictwa” – uczestnik jako przypadkowy przechodzień będzie „wpadał” w akcję artystyczną. Zabawa pomiędzy granicą sztuki i codziennego życia, w której nie od razu wiadomo o co chodzi w tej sytuacji. Prawdziwe i fikcyjne elementy przeplatają się i mogą szybko trafić w nerwy społeczeństwa. Uczestnicy mają możliwość wyboru – zainteresować się i być aktywnym, pozostać biernym albo odejść. Tworzone będą sztuczne sytuacje/przeszczenie, które jednak znajdują odniesienie w codziennym życiu i będą szybko znane i rozpoznane przez laika. Innym aspektem jest tematyzacja wydalenia niemieckich mieszkańców pochodzenia żydowskiego z Zittau , jako pierwsze wydalenie w kolejnym katastrofach uchodźców II- Wojny światowej.

Elementy projektu na wystawie

Znajdą się multimedialne refleksje z działań na przeszczeni publicznej, jak też refleksje o losach uchodźców i ich doświadczenia związane z przyjazdem i integracją jako nowych obywateli w regionie.

Inny element wystawy zajmnie się globalnymi zjawiskami uchodźstwa i wydalenia w terażniejszości – przedstawiony w formie instalacji.

Tematycznie będą przedstawione tła dla aktualnych "spowodowanych przez człowieka" przyczyn uchodźstwa jak też wydalenia jako środek do celów politycznych poza globalną migracją w wyniku globalizacji.

(Koncepcja i przeprowadzenie Annett Hellwig)

(Koncepcja i kierownictwo projektu Jens Hommel)

Fora dyskusyjne i gry symulacyjne

Dla kultury pamięci w przeszłości i terażniejszości będą organizowane dyskusje z osobami dotkniętymi, pochodzącymi z różnych pokoleń i narodowości.

W tego rodzaju dyskusje będzie włączona polityka krajowa i regionalna - również możliwe jest , że też z Polski – powinny być dyskutowane ich poglądy i strategie dotyczące integracji uchodźców.

Poprzez gry symulacyjne ta tematyka będzie w szczególny sposób przekazywana

(Partner: VHS Zittau i Freiraum e.V)

IV. Pedagogika /Projekty szkolne

1) Moja ucieczka

Warsztaty

Uczniowie pytają świadków historii, albo zajmą się naukowo opracowanymi biografiami – szukając przyczyn, przebiegu i skutków uchodźstwa. Życiorysy pokazują losy osób na przeszczeni wielu wieków.

2) Pakuję moją walizkęCo jest dla mnie ważne aby (przeżyć) żyć ?

Warsztaty

Jeżeli mógłbym wziąć to co mogę nieść – co było to 300 lat temu , a co 70 lat temu , a co dzisiaj ?

Idealnia byłaby porównawcza prezentacja obiektów pochodzących z różnych epok.

3) „ Wzruszająca „ historia – Uchodźstwo w filmie

Warsztaty

Młodzież od 15 lat rozmawia z ich rówieśnikami/uchodźcami/migrantami – dlaczego ludzie w XXI w. uciekają/opuszczają swoją ojczyznę. Warsztaty, przy pomocy Medium Film - mają wyjaśnić różne powody uchodźstwa / i miejsca przybycia. Na podstawie wybranych filmów dokumentarnych i fikcyjnych oraz przy współpracy z Kronenkino Zittau, filmoznawcami i filmowcami – ma być omówione pytanie wyjaśniające przyczynę i sposób przeanalizowania ich na artystyczne przekazanie. Na zakończenie projektu ma być przekazana odpowiedź na pytanie : „ Co jest dla mnie ojczyzna i z jakich powodów mógłbym ją opuścić ? „ – Uczestnicy odpowiedzą sami w formie filmu (na własnym smartfonie).

4) „ Tego będzie mi brakować”

Wystawa fotograficzna (bez ograniczenia wiekowego), Projekt szkolny.

Niewyobrażalna sytuacja - ludzie z dnia na dzień muszą opuścić swoją ojczyznę

Małe przedmioty mogą zabrać ze sobą, ale to co musi zostać, będzie boleśnie brakowało ?

Te fotografie przedstawiają w końcu to, jakie znaczenie dla każdego osobiście oznacza ojczyzna.

5) Wspomnienia, które pozostaną

Warsztat: Kulturalny udział dla osób cierpiących na demencję.

Czerwony Krzyż w Zittau opiekuje się ambulatoryjnie i stacjonarnie wieloma osobami chorymi na demencję. Wielu z nich urodziło się przed 1950 r. i ma wspomnienia o uchodźstwie i wydaleniu jak też o nowych początkach po 1945. Przy pomocy autentycznych przedmiotów pamięć ta powinna zostać przywołana. Niezbędne jest tutaj wsparcie i opieka od strony fachowego personelu.

6) Przejścia graniczne

Ekskursje wzdłuż granicy

Śladami dawnych granic. Co było niemieckie, co jest polskie w naszym regionie i gdzie można znaleźć ślady z przeszłości ?

(Koncepcja i wykonanie : Annett Hellwig z Christian Weise-Gymnasium Zittau

(DRK) Czerwony Krzyż Zittau, (VHS) Uniwersytet Ludowy Zittau, Koło Związku Sybiraków Bogatynia , Bractwo Ziemi Bogatyńskiej i Daniela Schüler z Muzeum Miejskie Zittau

Publikacje

Jeszcze w czasie trwania wystawy powinny powstać atrakcyjne publikacje jak też dokumentacja na DVD, które przedstawią rezultaty projektu i umożliwią jego stały dostęp.

Informacje o ważnych wydarzeniach będą na bieżąco publikowane na stronie internetowej.

Znaczenie tego przedsięwzięcia dla Muzeum Zittau

Jak do tej pory o tematach współczesnej historii niewiele pokazano w Muzeum Zittau. Czas to zmienić. Projekt „entKOMMEN” jest pierwszym ważnym krokiem. Ten temat powinniśmy w przyszłości być obecnym w Muzeum – to miejsce powinno służyć jako ważne centrum edukacyjne dla Zittau i regionu.

Partnerstwa powinny być zachowane na przyszłość i połączyć się w stałą sieć partnerską.

Thumaczenie z języka niemieckiego/maria marciniak /Sierpień 2018